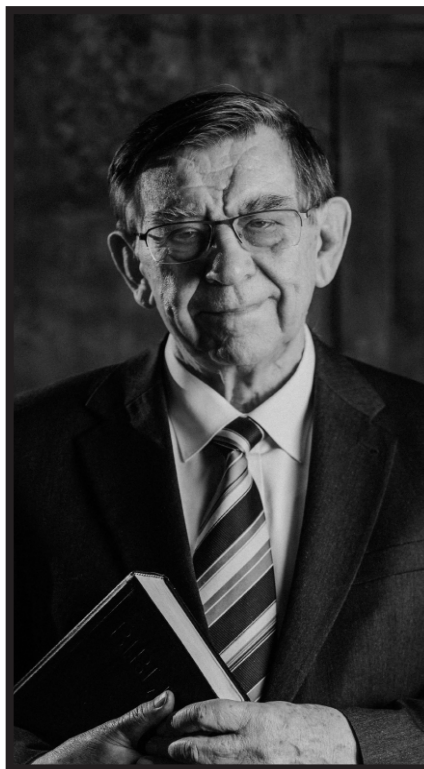

Szigeti Jenő (1936–2020)

Amikor az 1990-es évek elején ifonti lelkesedéssel vettem bele magam a kisegyház-történeti kutatásokba, szakirodalmi előzményként leginkább csak Szigeti Jenő munkáira támaszkodhattam. Azóta ez az egyháztörténeti diszciplína óriásit fejlődött, a felívelést kötetek, konferenciák, doktori disszertációk, kutatócsoportok nehezen csokorba gyűjthető adatai mutatják, s már nem az első fiatal egyháztörténész nemzedék írja a baptisták, adventisták, metodisták és más kisegyházak történetét, illetve történeteit. De nem véletlen, hogy még mindig rendszeresen feltűnik a vonatkozó tanulmányok hivatkozásai között Szigeti Jenő 1981-ben megjelent, *„És emlékezzél meg az útról”. Tanulmányok a magyarországi szabadegyházak történetéből* c. gyűjteménye. Alighanem az első volt, aki az egyháztörténetírás és a vallási néprajz szakmai igényességével fordult ezekhez a bántó gyakorisággal „szektának” (le)minősített kisegyházakhoz, felmutatva, hogy e közösségeknek nemcsak jelenük van a 20. századi Magyarországon, hanem a tudomány által feldolgozható múltja is, akár csak a „történelminek” nevezett felekezeteknek. Úttörő és iskolateremtő volt a munkássága, összegző és inspiráló hatású egyszerre.

De Szigeti Jenő nem ragadt le a kisegyház-historiográfiánál, pedig a rendszerváltás után is egészen 2020 augusztusáig gyűjtötte és dolgozta fel a vonatkozó forrásokat és irodalmat, olykor saját korábbi publikációit is folyton újragondolva fáradhatatlanul írta kiváló, méltán gyakran idézett munkáit. Számomra mindig is hihetetlen munkabírás jellemezte, nem idegenkedett sem az esettanulmányoktól, sem a monografikus összegzésektől. (Utóbbira talán legjobb példa Rajki Zoltánnal közösen írt, 2012-es *Szabadegyházak története Magyarországon 1989-ig* c. alapművük.) További tanulmányai a legszélesebb körben vizsgálták alap kutatásokra építve a protestáns kegyesség-történet számos aspektusát, s irodalomtör-

téneti munkássága sem tekinthető csupán alkalmoszerű „kirándulásoknak”. (Írt Márai Sándorról, Csokonairól, az „egyversű” Csengey Gusztávról stb.) Kutatásai nyomán megelevenedtek régi korok kisembereinek vallásos látomásai, elmélkedései, sajátos bibliai látásmódja. Szigeti Jenő kiváló tudós volt, ún. tudománymetriai mutatói egy sokfelé ágazó, mégis összetartó és rendkívül sikeres életút száraz tényadatai.

Ezek az adatok azonban talán tudós arcélének legfontosabb, a gyász pillanataiban váratlanul felértékelődő vonásairól árulnak el keveset. De az utókornak is tudnia kell, hogy Szigeti Jenő a megmaradó íráshoz hasonlóan nagyot alkotott az elszálló szó kimondásával is. Tudományos munkája mellett az adventista egyház lelkipásztora, sőt egy évtizeden át elnöke is volt, a szabadegyházak felsőfokú teológiai képzésének emblematikus vezetője. Mindig csodáltam, hogy ez az ízig-vérig egyszerre „egyházi” és „bibliás” ember milyen precízen el tudta választani szerepeit, a hívőt a tudós tanártól, holott a kettő kapcsolata esetében napnál világosabb volt. Soha nem azért írt, hogy saját felekezete vagy a kisegyházak önigazolását erősítse olvasójára, tanulmányai a „szakma” példamutató alaposágú és a „sine ira et studio” szellemében megírt darabjai, sehol nem érződik, hogy „téríteni” akar. Sokkal inkább az, hogy mennyire elkötelezett érdeklődéssel fordult témáihoz, el tudta érni, hogy ugyanazzal az érdeklődéssel olvassuk a munkáit, amellyel ő megírta, s ez bizony komoly, nehezen utánozható siker. Nemcsak választott témaköreivel inspirálta fiatalabb kollégáit, hanem stílusával is. Diákjai szeretettel emlékeztek meg arról, hogy milyen átéléssel ecsetelte a Szentírás irodalomtörténeti szerepét, a költők, írók által megörökített, vagy csak sikertelenül keresett Isten-élményt. Egyházi ember is lehet „bibliás” ember, tudós professzor is lehet közvetlen beszélgetőpartner – sokszor bizonyította ezt. „Vitakozom velem” – mondta egyik első találkozásunkkor, aztán azóta sokszor, eleinte nem is értettem, miért, aztán rájöttem, hogy eszmét cserélni akkor is fontos és érdekes, ha egyébként sejthető, hogy hasonlóan gondolkodunk. Nagyon jóleső érzés volt mellette megtapasztalni, hogy a „szakma” digitalizált korunkban sem merül ki kötelező konferencia-részvételekben, megszületett műveink egymásnak való elküldözgetésében. Maga volt a bizonyosság arra, hogy a személyes kapcsolatok nemhogy veszítettek volna fontosságukból, talán inkább felértékelődtek. Tanulmányaiiban, de személyes beszélgetéseinkben is megragadó volt, ahogy Biblia-történeti búvárkodásai során nemcsak az érdekelte, kik fordították, vagy éppen hol nyomtatták a magyar nyelvű Szentírást, hanem sokkal inkább az, hogy kik olvasták azt, mit jelentett nekik, hogyan értelmezték. Faggatta és megszólaltatta az erre vonatkozó mégoly szűkszavú forrásainkat. S nemcsak a protestáns egyháztörténet fontos alakjai keltették fel a figyelmét, hanem a „kisemberek”, a belőlük alakult szabad, Isten-kereső gyülekezetek (kedvelt szófordulatával: ecclesiolák) is. Sőt, az is érdekelte, hogy jutott el hozzájuk a nyomtatott Ige, igazán érdekesek voltak például

a bibliaárusokkal kapcsolatos kutatásai. Tudta értelmezni és bemutatni, mit jelentett a vallásszabadságért folytatott küzdelem, milyen jogi keretek között éltek meg hitéletüket kisebb és nagyobb gyülekezetek tagjai. Példát mutatott nemcsak abban, hogy mivel érdemes történészként vagy néprajzosként foglalkozni, hanem abban is, hogy hogyan. Egyszerre volt személyében érintett és elemző, józan érvekkel vitázó és szilárd meggyőződésű. Továbbá – megerősítheti bárki, aki egyszer is találkozott vele – finom modorú, ahogy mondani szokás, „régiságú”, igazi úriembert ismerhettünk meg személyében, mindig nyugodtan és intelligensen beszélt, stílusa nem nélkülözte még a humort sem.

Minden új, értelmes kezdeményezést fel tudott karolni és támogatni. E folyóirat is sokat köszönhet neki. Tizennégy tanulmánya jelent meg hasábjainkon, azt pedig megszámolni is nehéz volna, hány tanítvány, doktorandusz, kolléga munkáját közvetítette számunkra. De nem volt olyan lektorálási felkérés sem, aminek ne tett volna örömmel eleget, jóval határidő előtt, a rá jellemző alaposággal küldte meg véleményét, precíz javítási vagy pontosítási javasolataival együtt. Számos intézmény magának vallhatta, és ő igyekezett, hogy ne csak névlegesen kötődjön egykori iskoláihoz és munkahelyeihez. Amikor legutóbb a miskolci bölcsészkar kutatói almanachját szerkesztettem, elsőik között küldte el magyar és angol nyelvű tanulmányait, pedig már bő évtizede professor emeritusként volt kapcsolatban az intézménnyel.

Miközben tudós tanár volt, harcolta a hit nemes harcait is. Gyerekkorában megtapasztalhatta, miért ültették az ajtó mellé istentiszteleten (ugyanis, ha bejött az ellenőrzést tartó hatósági közeg, gyorsan ki kellett szaladnia, lévén a Horthy-korban 18 év alatti személy nem vehetett részt kisegyházi összejövetelen), aztán különböző szorítású államszocialista rendszereken át kellett egyensúlyoznia, hogy a rendszerváltás után a vallásszabadságot ért további kihívásokra keresett válaszairól ne is beszéljünk.

Egy ideje tudtuk, hogy betegeskedik, de elhitette a kívülállókkal, hogy alapvetően jól van. Azt írta nekem, hogy „kisebb problémákkal” küszködik, és a kedélyesen férfias megfogalmazást hihetővé tette, hogy személyes beszélgetéseinkkor, írásaiban valóban nyomát sem tapasztaltuk a kórtól és időtől sanyargatott test lélekre gyakorolt hatásainak. 2020. június 5-én még hosszú interjút adott a *7.tv* csatorna *Kikötő* c. műsorának, a százéves trianoni béke egyházakra gyakorolt hatását elemezte. Csak utólag tűnik úgy, hogy arca talán gyűröttebb volt a megszokottnál, de megfontolt és bölcs, jellegzetesen „tanáruras” hanghordozása semmit nem kopott. Jó volt hallgatni, mint mindig.

E sorok írójához intézett utolsó e-mailjében három „köszönöm”-mel nyomatékosította, hogy legutóbb megjelent tanulmánygyűjteményéhez fülszöveget írtam. Még egyeztettük a következő recenziót – de a megva-

lósításban már nem tudom a segítségét kérni. Félek attól, hányszor kell még küzdenem azzal, hogy nem fordulhatok hozzá tanácsokért.

Kedves Jenő! Emléked megőrzésében talán mindennél többet mond, ha megismétlem Feléd utolsó kedves megfogalmazásod: Köszönjük, köszönjük, köszönjük!

(Fazekas Csaba)